

LBRIS

We know
books

**André
GIDE**
ÎNTOARCEREA
din U.R.S.S.

Traducere din limba franceză de
Alexandru Mironescu

Cuvânt-înainte de
Liliana Corobca

Postfață de
Armand Goșu

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025

Cuprins

Cuvânt-înainte la ediția a doua	7
Prefața ediției întâi	15
Cuvânt-înainte	25
I	31
II	43
III	55
IV	71
V	79
VI	89
APENDICE	91
I. DISCURS - 20 iunie 1936	91
II. DISCURS - 27 iunie 1936	97
III. DISCURS - 2 iulie 1936	101
IV. LUPTA ANTIRELIGIOASĂ	105
V. OSTROVSKI	109
VI. UN COLHOZ	113
VII. BOLȘEVO	117
VIII. BESPRIZORNII	119
Războiul va continua atât timp cât Putin este la Kremlin	123

I

În contact direct cu un popor de muncitori, pe șantiere, în uzine sau în casele de odihnă, în grădini, „parcuri de cultură”, am putut să gust momente de profundă bucurie. Am simțit stabilindu-se cu acești noi camarazi o fraternitate spontană, inima mea creștea, înflorea. Este și motivul pentru care fotografiile de acolo mă arată mai surâzător, mai vesel, cum nu pot să fiu deseori în Franța. Și de câte ori, acolo, lacrimile nu mi-au venit în ochi, din exces de bucurie, lacrimi de tandrețe și de dragoste: spre pildă, în acea casă de odihnă a muncitorilor mineri din Donbas, în apropiere imediată de Soci.

Nu, nu! Acolo nu era nimic convențional, nimic pregătit; sosisem pe neașteptate, într-o seară, fără să fiu anunțat; dar îndată am simțit lângă ei încrederea.

Și vizita inopinată în acea tabără de copii, în apropiere de Borjomi, modestă, aproape umilă, dar unde copiii, radioși de fericire, de sănătate, voiau parcă să-mi ofere bucuria lor. Ce pot să povestesc?

Cuvintele sunt neputincioase a cuprinde o emoție așa de adâncă și atât de simplă... Dar pentru ce să vorbim despre aceștia mai mult decât despre atâția alții? Poeți din Georgia, intelectuali, studenți, muncitori mai ales, de mulți dintre ei m-am legat cu o vie afecțiune, și neconținut mă plângeam că nu cunoșteam limba lor. Dar se citea atâta elocință afectuoasă în surâsul lor, în priviri, încât mă îndoiam că vorbele ar fi putut adăuga mai mult. Trebuie să spun că eram prezentat pretutindeni acolo drept un prieten: iar ceea ce exprimau în plus privirile tuturor era un fel de recunoștință. Aș voi s-o merit încă mai mult; și aceasta de asemenea mă împinge să vorbesc.

Ceea ce vi se arată cu multă bunăvoință sunt cele mai frumoase realizări; se înțelege de la sine și aceasta este foarte natural; dar ni s-a întâmplat de atâtea ori să intrăm pe nepusă masă în școli din sate, grădinițe de copii, cluburi, și în altele pe care nu se gândeau să ni le arate și care, fără îndoială, nu se distingeau prin nimic de multe altele. Și tocmai pe acestea le-am admirat mai mult, pentru că în ele nimic nu fusese pregătit pentru a fi arătat.

Copiii, în toate taberele de pionieri pe care le-am văzut, sunt frumoși, bine hrăniți (cinci mese pe zi), bine îngrijiți, răsfățați chiar, veseli. Privirea lor este limpede, încrezătoare, râsul lor nu este răutăcios; s-ar putea, în calitate de străin, să le pari puțin ridicol: niciun moment

n-am surprins, la niciunul dintre ei, nici cea mai neînsemnată urmă de zeflema.

Aceeași expresie de înfloritoare bucurie o vom găsi deseori și la copiii mai mari, de asemenea frumoși, viguroși. „Parcurile de cultură” unde se adună seara, după ce ziua de lucru s-a încheiat, sunt incontestabil lucruri reușite; între toate, mai ales acela din Moscova.

M-am reîntors pe acolo de mai multe ori. Este un loc unde lumea se distrează; comparabil cu un Luna Park imens. Odată intrat pe poartă, te simți dezorientat. În această mulțime de tineri, bărbați și femei, pretutindeni seriozitate și decență; nici cea mai neînsemnată umbră de glumă proastă sau vulgară, de obscenitate, de ușurință, nici chiar de flirt. Pretutindeni se respiră un fel de bucuroasă ferveur. Aici sunt organizate jocuri; dincolo, dansuri; de obicei un animator sau o animatoare le prezidează sau le orânduiește, și totul se petrece într-o ordine perfectă.

Hore imense se formează și oricine poate să ia parte; dar spectatorii sunt totdeauna mult mai numeroși decât dansatorii. Apoi sunt jocuri și cântece populare, susținute și acompaniate de cele mai multe ori de un simplu acordeon. Aici, în acest spațiu încercuit și totuși liber tuturor, amatorii exersează felurite acrobații; un antrenor supraveghează „salturile primedioase”, sfătuiește și îndrumă; mai departe, aparate de gimnastică, frânghii; fiecare își așteaptă cu răbdare rândul; lumea se antrenează. Un mare spațiu este rezervat terenurilor

de *volleyball*; și nu mă satur privind robustețea, grația și frumusețea jucătorilor. Mai departe sunt jocurile liniștite: șahul, tablele și o sumă de jocuri mărunte de îndemânare sau de răbdare, dintre care unele pe care nu le cunoșteam, foarte ingenioase; precum și o sumă de jocuri exersând forța, ușurința mișcărilor sau agerimea, pe care nu le-am mai văzut nicăieri și nici nu pot să încerc a le descrie, dar dintre care unele ar avea cu siguranță un mare succes la noi. Jocuri care într-adevăr să te țină ocupat ore întregi. Unele pentru adulți, altele pentru copii. Cei mici au domeniul lor aparte, unde găsesc case mici, trenulețe, vaporase, automobile mici și o sumă de instrumente mărunte, pe măsura lor. Într-o largă alee, care urmează după jocurile liniștite (unde există totdeauna atâția amatori, încât uneori aceștia trebuie să aștepte mult timp la rând, pentru a găsi o masă liberă), pe panouri de lemn, tablouri înfățișează rebusuri, șarade și ghicitori. Toate acestea, o repet, fără cea mai mică vulgaritate; și toată această mulțime imensă, cu o ținută perfectă, respiră cinstea, demnitatea, buna-cuviință; de altfel, fără nicio constrângere și în mod natural. Publicul, în afară de copii, este alcătuit aproape numai din muncitori, care vin aici să se antreneze la sporturi, să se odihnească, să se distreze sau să se instruiască (sunt și săli de lectură, de conferințe, de cinematograf, biblioteci etc.). Pe râul Moscova, piscine. Și ici, colo, în acest imens parc, minuscule estrade unde vorbește

un profesor autoproclamat; sunt lecții de istorie sau geografie, ilustrate cu diferite imagini; și chiar de medicină practică, de fiziologie, cu un mare arsenal de planșe anatomice etc. Se ascultă cu o mare seriozitate. Am spus-o, n-am surprins nicăieri nici cea mai mică tendință de zeflema⁹.

Dar iată ceva mai bun: un mic teatru în aer liber; în sala deschisă, cam cinci sute de auditori îngrămădiți (nici măcar un loc nu e liber) ascultă, într-o tăcere religioasă, un actor recitând din Pușkin (un cântec din *Evgheni Oneghin*). Într-un colț al parcului, aproape de intrare, cartierul parașutiștilor. Este un sport foarte gustat acolo. La fiecare două minute, una din trei parașute, desprinse din vârful unui turn de patruzeci de metri, așază pe pământ, puțin cam brutal, un nou amator. Haide! Care îndrăznește? Lumea se îngrămădește; mulți își așteaptă rândul; se face coadă. Și nu mai vorbesc de marele amfiteatru înconjurat de verdeață, unde, la anumite spectacole, se adună aproape douăzeci de mii de spectatori.

Parcul de cultură din Moscova este cel mai vast și mai bine înzestrat cu atracții felurite; cel

⁹ „Și găsiți că este un bine?” sări prietenul meu X..., căruia îi spuneam acesta. „Zeflema, ironie, critică, toate se leagă. Copilul incapabil de zeflema se va transforma în adolescentul credul și supus, în care mai târziu dumneata, zeflemistul, vei critica «conformismul». Eu sunt de partea zeflemei franțuzești, chiar dacă s-ar face pe socoteala mea”.

din Leningrad, cel mai frumos. Dar fiecare oraș din U.R.S.S., în momentul de față, posedă parcul său cultural, în afară de grădini pentru copii.

Am vizitat de asemenea, nu trebuie s-o mai spun, mai multe uzine. Știu și îmi repet că de buna lor funcționare depinde buna stare generală și buna dispoziție. Eu n-aș putea vorbi despre ele cu competență. Alții și-au luat această sarcină; eu mă refer la laudele lor.

Numai chestiunile psihologice țin de resortul meu; de ele și numai de ele vreau să mă ocup.

Dacă mă voi lega tangențial de chestiunile sociale, mă voi așeza să le privesc tot din punct de vedere psihologic.

Cu vârsta, simt mai puțină curiozitate pentru peisaje, mult mai puțină, indiferent cât de frumoase ar fi; dar din ce în ce mai multă pentru oameni. În U.R.S.S., poporul este admirabil; acela din Georgia, din Kahetia, din Abhazia, din Ucraina (nu vorbesc decât despre cele pe care le-am văzut), și încă mai mult, după gustul meu, acela din Leningrad și acela din Crimeea.

Am asistat la sărbătorile tinerilor din Moscova, în Piața Roșie. Clădirile care se găsesc în fața Kremlinului își ascundeau urâtenia sub o mască de banderole și de verdeață. Totul era mândru, și chiar (mă grăbesc să o spun aici, pentru că nu o voi putea spune de fiecare dată) de un gust desăvârșit. Venită din nord și din sud, de la răsărit și de la apus, o tinerețe admirabilă se desfășura în paradă. Defilarea a durat

ore întregi. Nu mi-am imaginat niciodată un spectacol atât de magnific. Evident, aceste ființe perfecte fuseseră antrenate, pregătite, alese dintre toți oamenii; dar cum să nu admiri o țară și un regim în stare să le producă?

Văzusem Piața Roșie câteva zile mai înainte, cu prilejul funeraliilor pentru Gorki.

Văzusem același popor, același popor și totuși un altul, semănând mai curând, îmi închipui, poporului rus din timpul țarilor, defilând la nesfârșit, în marea Sală a Coloanelor, prin fața catafalcului.

De această dată nu erau cei mai frumoși, cei mai puternici, cei mai veseli reprezentanți ai acestor popoare sovietice, ci un puhoi îndurerat, cuprinzând femei, copii mai ales, bătrâni câteodată, aproape toți rău îmbrăcați, și părând uneori foarte săraci. O defilare tăcută, abătută, reculeasă, care părea că vine din trecut și care, într-o ordine perfectă, a durat cu siguranță mult mai mult decât cealaltă, decât defilarea glorioasă.

Am rămas eu însumi foarte mult timp s-o contemplu. Ce era Gorki pentru toți acești oameni? Nu știi prea bine: un stăpân? un camarad? un frate?... Era, în tot cazul, un mort de seamă. Și pe toate fețele, chiar pe acelea a celor mai fragezi copii, se citea un fel de mirare întristată, dar mai ales o putere radioasă de simpatie. Nu mai era vorba aici de frumusețe fizică, ci doar de mulți oameni sărmani pe care îi vedeam trecând, oferind privirilor mele ceva cu mult mai